

JUSTITSMINISTERIET

Lovafdelingen

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K

Dato: 4. december 2009
Kontor: Strafferetskontoret
Sagsbeh: Jacob Thaarup
Sagsnr.: 2008-730-0714
Dok.: JST40000
+ bilag

Vedlagt fremsendes til orientering Rigsadvokatens to redegørelser om udviklingen i straffniveauet i voldtægtssager efter ændringen af straffelovens § 216 i 2002 (lov nr. 380 af 6. juni 2002) og udviklingen i straffniveauet i sager om seksuelt misbrug af børn efter ændringerne af straffelovens § 222 i 2002 (lov nr. 380 af 6. juni 2002) og 2008 (lov nr. 501 af 17. juni 2008).

1. Indledning

Ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejelovent og færdselsloven (strafskærpselsesloven) blev der gennemført en række ændringer af straffeloven, der blandt andet havde til formål at skærpe straffene for voldtægt og seksuelt misbrug af børn.

Ved lov nr. 501 af 17. juni 2008 om ændring af straffeloven blev der i straffelovens § 222, stk. 3, indsat en ny bestemmelse om, at det ved strafudmålingen i sager om seksuelt misbrug af børn skal indgå som en skærpende omstændighed, at gerningsmanden har udnyttet sin fysiske eller psykiske overlegenhed.

Justitsministeren tilkendegav under behandlingen af lov nr. 380 af 6. juni 2002, at Justitsministeriet ville anmode Rigsadvokaten om nøje at følge retspraksis på området med henblik på at belyse udviklingen i straffniveauet efter lovens ikrafttræden.

Rigsadvokaten har på den baggrund siden 2004 årligt afgivet redegørelser om udviklingen i straffniveauet i voldtægtssager og sager om seksuelt misbrug af børn. Redegørelserne er løbende blevet sendt til Folketingets Retsudvalg.

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

2. Straffene i voldtægtssager efter ændringen af straffelovens § 216

Ved strafskærpelsesloven i 2002 blev strafferammen i straffelovens § 216, stk. 1, hævet fra fængsel indtil 6 år til fængsel indtil 8 år. Endvidere blev strafferammen i straffelovens § 216, stk. 2 (voldtægt af særlig farlig karakter mv.), hævet fra fængsel indtil 10 år til fængsel indtil 12 år. Ændringerne omfatter også forhold, der henføres under straffelovens § 224 eller § 225 (anden kønslig omgængelse mv.).

Der tilsigtedes med strafskærpelsesloven en generel forhøjelse af strafudmålingsniveauet i voldtægtssager i størrelsesordenen 1 år.

Rigsadvokatens seneste redegørelse bygger på en indberetningsordning, jf. Rigsadvokaten Informerer nr. 13/2008, hvorefter der skulle ske indberetning af alle domme vedrørende overtrædelse af straffelovens § 216, herunder forhold omfattet af straffelovens § 224 eller § 225 (anden kønslig omgængelse mv.). Ordningen omfatter endelige by- og landsretsdomme afsagt i perioden 1. september 2008 til udgangen af februar 2009. Ankedomme afsagt af landsretten efter udløbet af den nævnte periode er omfattet af ordningen, såfremt byrettens dom i sagen var afsagt inden udgangen af februar 2009. Det fremgår af Rigsadvokatens redegørelse, at der i alt er indberettet 33 afsluttede sager.

Det er Rigsadvokatens vurdering, at det samlede billede af domspraksis fortsat viser, at strafskærpelsen er gennemført i praksis. I hovedparten af dommene er der således fastsat straffe, der ligger omkring et år over det niveau, der var gældende forud for lovændringen i 2002. I det omfang der ikke er sket en skærpelse af straffen med et år, er der i de fleste sager sket en væsentlig forhøjelse af straffen, og det er i dommenes præmisser anført, hvilke formildende omstændigheder der har begrundet fastsættelsen af en lavere straf. Der er således f.eks. taget hensyn til, at gerningsmanden ikke er nået langt i sit forehavende, og at der ikke er anvendt vold af betydning. Parternes indbyrdes forhold, tiltaltes personlige forhold, herunder ung alder, er også tillagt vægt i flere sager.

Rigsadvokaten anfører, at en sådan graduering af strafudmålingen er i overensstemmelse med forarbejderne, hvorefter straffastsættelsen fortsat beror på domstolenes konkrete vurdering i de enkelte tilfælde af samtlige sagens omstændigheder, og hvorefter de angivne straffniveauer vil kunne fraviges i op- eller nedadgående retning, hvis der i den konkrete sag foreligger skærpende eller formildende omstændigheder.

Det er Rigsadvokatens opfattelse, at domstolene må forventes også fremover at følge dette niveau for strafudmålingen og de principper for straffastsættelsen, der nu er fastlagt gennem en periode på 7 år efter lovændringen. Rigsadvokaten finder det dog hensigtsmæssigt at følge strafudmålingen i sager om voldtægt i endnu en periode blandt andet med henblik på at sikre at domme, hvor straffen forekommer for mild, bliver anket.

3. Særligt om straffniveauet for kontaktvoldtægt og parvoldtægt

Justitsministeriet anmodede i december 2008 Rigsadvokaten om en nærmere vurdering af straffniveauet i sager om såkaldt kontaktvoldtægt og parvoldtægt i forhold til straffniveauet for det, der betegnes overfaldsvoldtægt.

Justitsministeriet anmodede i den forbindelse Rigsadvokaten om at vurdere, om det lavere straffniveau i sager om kontaktvoldtægt og parvoldtægt navnlig skyldes, at der i sådanne sager oftere end i sager om overfaldsvoldtægt foreligger omstændigheder, som efter almindelige strafudmålingsregler normalt vil tale for en mildere straf, eller om det lavere straffniveau er udtryk for en generel forskel i grovhedsvurderingen af kontaktvoldtægt og parvoldtægt i forhold til overfaldsvoldtægt, og om der i givet fald efter Rigsadvokatens opfattelse bør tages særlige initiativer vedrørende straffen i disse sager.

Rigsadvokaten anfører, at udgangspunktet for straffastsættelsen i sager om kontaktvoldtægt eller parvoldtægt ifølge forarbejderne til straffskerpelsesloven er lidt lavere end i sager om overfaldsvoldtægt. Forarbejderne henviser til den gældende retspraksis, men forholder sig ikke til, om de forskellige udgangspunkter skyldes en forskel i grovhedsvurderingen i de omhandlede tilfældegrupper.

Det anføres endvidere, at der generelt udmåles meget varierende straffe, og at det store spænd, som straffene udmåles indenfor, er udtryk for de konkrete og ofte også meget forskelligartede forhold, der gør sig gældende i disse sager. I en række domme om par- eller kontaktvoldtægt er straffen således udmålt over det angivne udgangspunkt og på linje med eller over udgangspunktet for overfaldsvoldtægt.

Rigsadvokaten anfører, at den vurdering, som domstolene foretager, sy-

nes at være baseret på alle den enkelte sags mange konkrete omstændigheder. I det omfang relationen mellem tiltalte og forurettede er tillagt vægt ved strafudmålingen, er det også som ét af flere konkrete momenter. I de forholdsvis få tilfælde, hvor forholdet mellem parterne er anført som en formildende omstændighed ved straffastsættelsen, synes straffastsættelsen også her at være udtryk for en helt konkret vurdering af den enkelte sags omstændigheder.

Det er således Rigsadvokatens opfattelse, at strafudmålingen i sager om kontaktvoldtægt og parvoldtægt ikke er udtryk for en generel forhåndsopfattelse af, at straffene i disse sager bør udmåles mildere end i sager om overfaldsvoldtægt. Dette kan også udtrykkes på den måde, at der i disse sager oftere vil foreligge konkrete omstændigheder, der efter straffelovens almindelige principper om strafudmåling bør føre til en lidt lavere straf end i sager om overfaldsvoldtægt.

Rigsadvokaten bemærker, at der omvendt i sager om overfaldsvoldtægt må antages oftere at foreligge nogle af de konkrete omstændigheder, som efter reglen i straffelovens § 81 i almindelighed skal indgå som en skærpende omstændighed. Selv om man udtrykkeligt tilkendegav i loven, at udgangspunktet for strafudmålingen i alle tilfælde bør være det samme, ville der således efter Rigsadvokatens opfattelse i praksis fortsat blive udmålt meget varierende straffe på grundlag af de konkrete omstændigheder i den enkelte sag.

4. Straffene i sager om seksuelt misbrug af børn efter ændringerne af straffelovens § 222

Strafferammerne i straffelovens § 222, stk. 1 og 2, blev ved strafskærpesloven i 2002 hævet fra henholdsvis fængsel indtil 6 og 10 år til fængsel indtil 8 og 12 år. Ved ændringen tilsigtedes en vis generel forhøjelse af straffene for overtrædelse af straffelovens § 222.

Ved lov nr. 501 af 17. juni 2008 om ændring af straffeloven blev der i straffelovens § 222, stk. 3, indsat en ny bestemmelse om, at det ved strafudmålingen i sager om seksuelt misbrug af børn skal indgå som en skærpende omstændighed, at gerningsmanden har udnyttet sin fysiske eller psykiske overlegenhed. Loven trådte i kraft den 19. juni 2008

Der tilsigtedes med lovændringen i 2008 en strafskærpelse i visse sager om samleje med børn, således at straffen skal fastsættes med udgangs-

punkt i straffeloven for overfaldsvoldtægt mod voksne, hvis gerningsmanden har skaffet sig samlejet ved udnyttelse af sin fysiske eller psykiske overlegenhed, selv om der ikke har været anvendt vold eller trussel om vold.

Ændringerne i 2002 og 2008 omfatter også forhold, der henføres under straffelovens § 224 eller § 225 (anden kønslig omgængelse mv.).

Rigsadvokatens nye redegørelse bygger på en indberetningsordning, jf. Rigsadvokaten Informerer 13/2008, hvorefter der skulle ske indberetning af alle domme vedrørende overtrædelse af straffelovens § 222, herunder forhold omfattet af straffelovens § 224 eller § 225 (anden kønslig omgængelse mv.). Ordningen omfatter endelige by- og landsretsdomme afsagt i perioden 1. september 2008 til udgangen af februar 2009. Anke-domme afsagt af landsretten efter udløbet af den nævnte periode er omfattet af ordningen, såfremt byrettens dom i sagen var afsagt inden udgangen af februar 2009. Det fremgår af Rigsadvokatens redegørelse, at der i alt er indberettet 38 afsluttede sager.

Det er Rigsadvokatens vurdering, at der i langt hovedparten af sagerne i vidt omfang er taget hensyn til, at straffen efter lovændringen i 2002 skulle skærpes. Det overordnede billede er således fortsat, at domstolene gennemgående har forhøjet straffene for overtrædelse af straffelovens § 222 i overensstemmelse med intentionerne med lovændringen i 2002.

For så vidt angår lovændringen i 2008 bemærker Rigsadvokaten, at alene en enkelt af de 38 indberettede sager vedrører strafudmåling efter straffelovens § 222, stk. 3. Den pågældende sag omhandlede anden kønslig omgængelse end samleje, og der er således ikke modtaget sager, hvor den nye strafudmålingsbestemmelse er anvendt i tilfælde med fuldbyrdet samleje eller forsøg herpå. Det er efter Rigsadvokatens opfattelse derfor endnu ikke muligt at udtale sig nærmere om strafudmålingen efter lovændringen i 2008.

Navnlig af hensyn til muligheden for at følge domstolenes praksis vedrørende strafudmålingen i sager, der afgøres på baggrund af den seneste lovændring, og også for fortsat at følge strafudmålingen i sager, hvor gerningstidspunktet ligger før den seneste ændringslov, er det Rigsadvokatens opfattelse, at rigsadvokaturen i en ny periode bør have indberettet sager om overtrædelse af straffelovens § 222.

5. Justitsministeriets bemærkninger

5.1. Efter Justitsministeriets opfattelse kan det på grundlag af Rigsadvokatens redegørelser konkluderes, at domstolene i voldtægtssager gennemgående har forhøjet straffene i overensstemmelse med de tilkendegivelser om strafniveauet, der blev udtrykt ved lovændringen i 2002.

Tilsvarende kan det efter Justitsministeriets opfattelse konkluderes, at det samlede billede af domspraksis i sager om seksuelt misbrug af børn viser, at der i langt hovedparten af sagerne i vidt omfang er taget hensyn til, at straffene efter lovændringen i 2002 skulle skærpes. Det er endnu ikke muligt at udtale sig nærmere om retspraksis efter lovændringen i 2008.

I lyset af Rigsadvokatens redegørelser er det således fortsat Justitsministeriets opfattelse, at strafskærpelserne i 2002 generelt er slået igennem i retspraksis.

Justitsministeriet er enig med Rigsadvokaten i, at der også i 2010 bør afgives redegørelser om strafniveauet i sager om voldtægt og sager om seksuelt misbrug af børn, og Justitsministeriet vil anmode Rigsadvokaten om at udarbejde disse redegørelser inden den 1. november 2010.

5.2. Regeringen lægger vægt på en klar og konsekvent retshåndhævelse i voldtægtssager. Det gælder både i sager, hvor gerningsmanden og den forurettede ikke kender hinanden inden overgrebet, og i sager, hvor der har været en kortere eller længerevarende kontakt eller relation mellem gerningsmanden og den forurettede inden voldtægten.

Justitsministeriet har anmodet Straffelovrådet om at foretage en generel gennemgang af straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden med henblik på at vurdere, om der bl.a. i lyset af de enkelte bestemmelser anvendelse i praksis er grundlag for at foretage ændringer i bestemmelsernes udformning, og om der er behov for særlige initiativer vedrørende straffastsættelsen navnlig for de groveste sædelighedsforbrydelser. Straffelovrådet er bl.a. anmodet om særligt at overveje strafniveauet i sager om voldtægt med henblik på at vurdere, om der måtte være behov for yderligere initiativer på dette område.

Det er således efter Justitsministeriets opfattelse væsentligt, at bestemmelserne om sædelighedsforbrydelser er udformet sådan, at de afspejler

et nutidigt menneske- og samfundssyn. Det er også væsentligt, at strafniveauet for de forskellige forbrydelser ud fra en nutidig opfattelse afspejler grovheden af de pågældende lovovertrædelser

Justitsministeriet vil endvidere senere i denne folketingssamling fremsætte et lovforslag om ændring af straffelovens § 216 med henblik på at præcisere, hvilke forhold der i almindelighed skal tillægges særlig vægt ved strafudmålingen for voldtægt. Formålet hermed vil navnlig være i lovgivningen at præcisere, at strafudmålingen i voldtægtssager ikke er udtryk for en generel forskel i grovhedsvurderingen af kontaktvoldtægt og parvoldtægt i forhold til overfaldsvoldtægt, men at straffen i hver enkelt voldtægtssag må fastsættes ud fra en samlet konkret vurdering af den pågældende sags omstændigheder.

Brian Mikkelsen

/

Lars Hjortnæs